

Siikaisten Leppijärvenkeitaan suovenhokas- ja kirjoviiksikoiselvitys vuonna 2023

Timo Nupponen

Faunatican raportteja 82/2023

Päiväys: 24.10.2023
Kirjoittaja: Timo Nupponen

Kannen kuva: Siikaisten Leppijärvenkeitaan avointa keskiosaa. (23.6.2023)

Valokuvat: © 2023 / Faunatica Oy
Karttakuvat: © 2023 / Faunatica Oy
Pohjakartat ja ilmakuvat: © Maanmittauslaitos

Espoo 2023

Suosittelemme viittaamaan tähän raporttiin seuraavasti:

Nupponen, T. 2023 Siikaisten Leppijärvenkeitaan suovenhokas- ja kirjoviiksikoiselvitys vuonna 2023. – Faunatican raportteja 82/2023. 12 s.

Sisällysluettelo

TIIVISTELMÄ	3
1. JOHDANTO	4
2. TULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU	5
2.1. Selvitysalueen yleinen tila	5
2.2. Leppijärvenkeitaan suoperhoslajistosta	5
3. JOHTOPÄÄTÖKSET	7
LIITE 1. MENETELMÄKUVAUS	8
LIITE 2. SELVITYKSEN TULOKSET	9
LIITE 3. VALOKUVIA SELVITYSALUEELTA	11

Tiivistelmä

Siikaisten Leppijärvenkeitaalla selvitettiin kesällä 2023 kahden uhanalaisen erityisesti suojeltavan perhoslajin – suoventokkaan ja kirjoviiksikoin – esiintymistä. Samalla havainnoitiin selvitysalueella mahdollisesti esiintyvää muuta erityisesti huomioitavaa suoperhoslajistoa. Selvitys liittyy Siikaisten Santakankaanharjun tuuli- ja aurinkovoimalahankkeeseen, joka edellyttää uhanalaisen lajiston selvitystä.

Leppijärvenkeidas on reunoiltaan ojitettu keidassuo. Ojituksen vaikutuksesta suo on nykyisellään luonnontilaista suota kuivempaa aluetta, mutta suon keskiosa on edelleen avointa saraikkoa. Leppijärvenkeitaan reunaosat ovat hiljalleen metsittymässä.

Selvityksen perusteella Leppijärvenkeidas ei ole enää nykyisin riittävän hyvälaatuinen elinympäristö vaativalle suoperhoslajistolle. Selvityksessä ei havaittu kumpaakaan kohdelajia eikä myöskään muuta uhanalaiseksi luokiteltua suoperhoslajistoa.

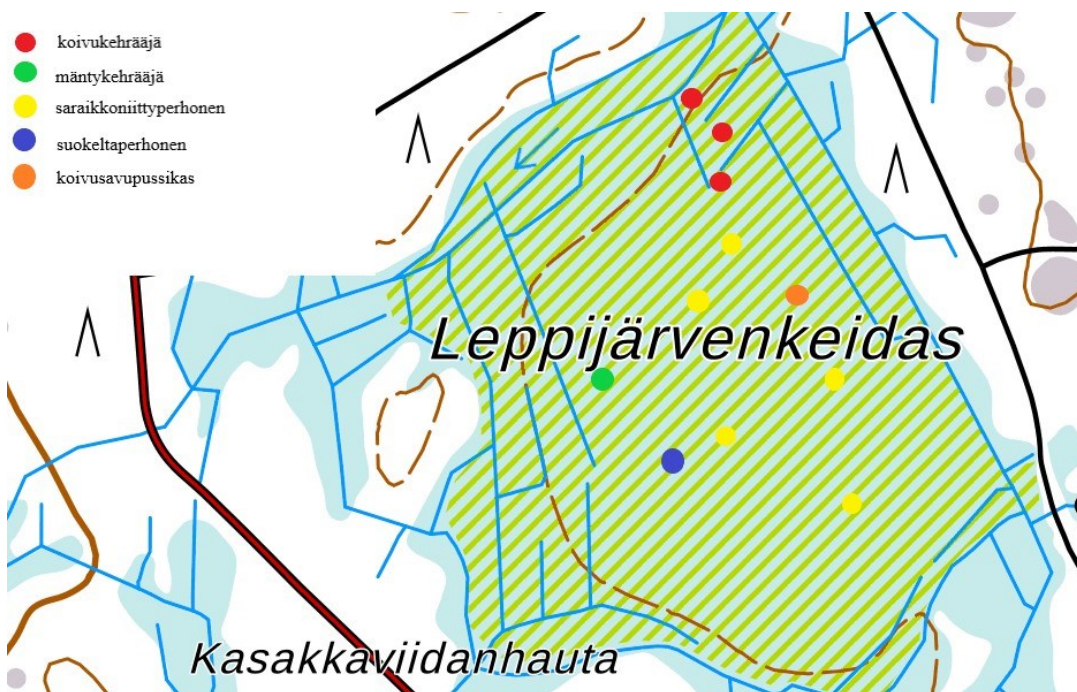
Selvityksen lopputulos on se, että selvitysalueella ei havaittu sellaisia huomionarvoisia perhoslajeja, jotka aiheuttaisivat rajoituksia kaavoitukseen ja maankäyttöön Leppijärvenkeitaalla.

Selvityksen toteutti Faunatica Oy Sweco Finland Oy:n tilauksesta.

1. Johdanto

Siikaisten Leppijärvenkeitaalla (kuva 1) selvitettiin kesällä 2023 kahden uhanalaisen erityisesti suojeltavan perhoslajin – suovenhokkaan (*Nola karelica*) ja kirjoviiksikoin (*Brachmia dimidiella*) – esiintymistä. Samalla havainnointiin selvitysalueella mahdollisesti esiintyvää muuta erityisesti huomioitavaa suoperhoslajistoa. Selvitys liittyy Siikaisten Santakankaanharjun tuuli- ja aurinkovoimalahankkeeseen, joka edellyttää uhanalaisen lajiston selvitystä. Selvityksen toteutti Faunatica Oy Sweco Finland Oy:n tilauksesta.

Leppijärvenkeidas on reunoiltaan ojitettu keidassuo. Ojituksen vaikutuksesta suo on nykyisellään luonnontilaista suota kuivempaa aluetta, mutta suon keskiosa on edelleen avointa saraikkoa. Leppijärvenkeitaan reunaosat ovat hiljalleen metsittymässä.

Kuva 1. Siikaisten Leppijärvenkeitaan selvitysalue ja mainittavat perhoshavainnot. Uhanalaisluokiteltuja lajeja ei havaittu Leppijärvenkeitaalta.

2. Tulokset ja niiden tarkastelu

Menetelmäkuvaus on liitteessä 1 ja tarkemmat tulokset liitteessä 2.

2.1. Selvitysalueen yleinen tila

Leppijärvenkeidas on reuna-alueiltaan ojitettu leveillä ojilla. Ojien vaikutus suon kuivumiseen on selvästi havaittavissa puuston kasvamisesta. Suon keskiosan avoimempikin alue oli kesällä kuivaa, mutta siihen vaikutti myös alkukesän kuivuus.

Leppijärvenkeitaan keskiosassa on avointa saraikkoista suota jonkin verran. Sen ympärillä on alue, jossa pienehköjä saraikkolaikkuja ympäröivät saarekkeet, joissa kasvaa kanervan lisäksi pieniä määriä muurainta (*Rubus chamaemorus*) ja suokukkaa (*Andromeda polifolia*), jotka ovat suoventokkaan ravintokasveja. Molempia kasveja kasvaa harvakseltaan laajemmaltikin Leppijärvensuolla kanervikon keskellä olevissa painanteissa ja ojien penkoilla. Kirjoviiksikoin ulkomailla todettua ravintokasvia suoputkea (*Peucedanum palustre*) ei Leppijärvenkeitaalla esiinny.

Leppijärvenkeitaan avoimesta alueesta suurin osa on kanervikon peitossa. Suon reunoja kohti mentäessä männyn ja osin myös koivun määrä alkaa lisääntyä ja suon ojitetut reuna-alueet ovat käytännössä metsittyneet.

Osassa avoimen suon aluetta maanpintaa on kuorittu auki ja pintamaa poistettu niin, että jäljellä on pelkkää turvetta.

Kokonaisuutena Leppijärvenkeitaan nykytila on kohtalaisen hyvä, mutta ojitukset ovat kuivattaneet suota ja heikentäneet suon laatua siinä määrin, että vaativa suoperhoslajisto ei nykyisin esiinny Leppijärvenkeitaalla.

2.2. Leppijärvenkeitaan suoperhoslajistosta

Siikaisten alueella on paljon keidassoita, joista monet on ojitettu vähintään reunoiltaan. Keidassuon keskiosa on reunoja korkeammalla, jonka vuoksi keidassoiden avoimiin keskustoihin ei tule juuri muuta vettä kun sadevesi. Reunaojituksilla keidassuo kuivuu helposti liikaa suoperhoslajiston näkökulmasta.

Leppijärvenkeitaan perhoslajistosta on todettavissa se, että (osin) kuivumisen seurauksena vaativa suoperhoslajisto ei nykyisin esiinny Leppijärvenkeitaalla. Lajistossa silmiinpistävää on heinillä ja saroilla elävien nokkakoisien (Crambidae) runsaus. Useimmat Leppijärvenkeitaalla havaitut yleiset lajit ovat sellaisia, jotka elävät muuallakin kun soilla. Ravintokasvin esiintyminen on syy siihen miksi tällaisia lajeja on myös soilla. Leppijärvenkeitaalla havaituista lajeista ainoastaan saraikkoniittyperhonen on selvä suolaji.

Nykyisellään Leppijärvenkeidas ei ole riittävän hyvälaatuinen vaativien suoperhoslajien elinpaikaksi. Sekä negatiiviset havainnot että suon yleinen tila viittaavat vahvasti siihen,

että kumpikaan kohdelajeista ei esiinny Leppijärvenkeitaalla. Muitakaan uhanalaisluokiteltuja perhoslajeja ei havaittu Leppijärvenkeitaalla.

3. Johtopäätökset

Siikaisten Leppijärvenkeidas ei nykyisellään ole riittävän hyvälaatuinen elinympäristö vaativalle suoperhoslajistolle. Ojitus ja sen aiheuttama suon kuivuminen ovat heikentäneet merkittävästi elinympäristön laatua vaativien suoperhosten elinympäristönä. Huomioitavaa maankäytön arvioinnissa on myös se, että kumpaakaan tämän selvityksen kohdelajia (suovenhokas ja kirjoviiksikoi) ei tiettävästi ole koskaan tavattu Leppijärvenkeitaalta eikä edes aivan lähialueilta (Laji.fi-portaali; luettu 20.9.2023). Leppijärvenkeitaalta ei tässä selvityksessä havaittu yhtään uhanalaiseksi luokiteltua perhoslajia.

Selvityksen havaintoihin ja Leppijärvenkeitaan nykytilaan perustuen johtopäätös on se, että Leppijärvenkeitaalla ei esiinny sellaista perhoslajistoa, joka aiheuttaisi rajoituksia alueen maankäytölle tai kaavoitukselle.

Liite 1. Menetelmäkuvaus

Leppijärvenkeitaan selvityksen kohdelajit olivat suovenhokas (*Nola karelica*) ja kirjoviiksikoi (*Brachmia dimidiella*). Selvityksen maastokäynnit teki FM Timo Nupponen 23.6. ja 15.7.2023. Ensimmäisellä maastokäynnillä kartoitettiin koko selvitysalueelta kohdelajeille potentiaalisimmat maastonkohdat ja havainnoitiin suovenhokasta. Toisella maastokäynnillä havainnoitiin molempia kohdelajeja. Havainnointia keskitettiin edellisellä käynnillä parhaiksi arvioituihin maastokohtiin, mutta myös vähemmän potentiaalisilla alueilla havainnoitiin kohdelajeja. Soilla elävä perhoslajisto on tyypillisesti sellaista, että aktiivinen lentoaika on valoisaan aikaan päivällä tai ilta-auringossa; osin myös heti auringonlaskun jälkeen, mutta silloin olosuhteiden pitää olla hyvät, koska suolla lämpötila laskee nopeasti epäedullisissa sääolosuhteissa. Molemmat kohdelajit lentävät ilta-auringossa. Kirjoviiksikoin lento jatkuu kuitenkin alkuyöhön saakka, jos olosuhteet ovat hyvät. Suovenhokas lentää satunnaisesti myös yöllä. Suovenhokkaan pääravintokasveja ovat muurain (*Rubus chamaemorus*) ja suokukka (*Andromeda polifolia*), joten suovenhokkaan havainnointi kannattaa painottaa niihin kohtiin, jossa nämä kasvit esiintyvät.

Tärkein suoperhosten havainnointimenetelmä on useimpien lajien osalta haaviminen lennosta ja kasvillisuudesta. Päiväperhosten osalta pelkkä näköhavainnointi on riittävää, koska suolajit ovat helposti tunnistettavissa käyttäytymisen ja ulkonäön perusteella. Molemmat kohdelajit tulevat jossakin määrin myös valolle. Siikaisten leveysasteella yöt ovat kuitenkin avoimella paikalla niin valoisia, että valopyynnin teho on heikko. Suovenhokkaan ja kirjoviiksikoin selkeästi paras ja tehokkain havainnointimenetelmä on haaviminen joko lennosta tai matalasta suokasvillisuudesta. Kirjoviiksikoin ravintokasvia Suomessa ei tiedetä. Ulkomailla lajin on todettu elävän suoputkilla (*Peucedanum spp.*), joita Leppijärvenkeitaalla ei esiinny. Kirjoviiksikoin parveilua on Suomessa havaittu 'heinillä', mutta tässä on todennäköisesti ollut kyse siitä, että naaraita on noussut heinäkorrelle houkuttelemaan koiraita.

Maastokartoitusten ajankohta, tekijä, säätila ja fenologia

Maastotyöt teki FM Timo Nupponen seuraavasti:

23.6.2023 klo 18:30–23:00

15.7.2023 klo 19:00–24:00

Sää tiedot

23.6.2023: Klo 19 lämpötila oli 19 °C, pilvisyys 0/8, tuuli 4 m/s W; klo 22 lämpötila oli 16 °C, pilvisyys 0/8, tuuli 2 m/s SW. Olosuhteet olivat hyvät selvityksen tekemiseen.

15.7.2023: Klo 20 lämpötila oli 18 °C, pilvisyys 0/8, tuuli 2 m/s SW; klo 23 lämpötila oli 12 °C, pilvisyys 0/8, tuuli 0 m/s. Olosuhteet olivat hyvät selvityksen tekemiseen.

Fenologinen vaihe

23.6.2023: Suopursun kukinta lopuillaan. Erittäin kuivaa.

15.7.2023: Maitohorsma kukki. Kanervan kukinta alkamassa.

Liite 2. Selvityksen tulokset

Leppijärvenkeitaalla ei havaittu uhanalaisia (VU, EN, CR) tai silmälläpidettäviä (NT) lajeja.

Seuraavat paikoittaiset tai vähälukuiset lajit havaittiin Leppijärvenkeitaalla:

Koivukehrääjä (*Eriogaster lanestris*)

Kolme toukkaa havaittiin 15.7.2023 Leppijärvenkeitaan pohjoisosasta pieniltä avoimella suolla kasvavilta koivuilta. Toukat olivat lähes täysikasvuisia.

Mäntykehrääjä (*Dentrolimus pini*)

Yksi naarasyksilön kotelo löytyi 15.7.2023 Leppijärvenkeitaan avoimen osan länsipuoliskolta pieneltä männyntaimelta.

Saraikkoniittyperhonen (*Coenonympha tullia*)

Viisi yksilöä havaittiin 23.6.2023 Leppijärvenkeitaan avoimelta osalta. Suolaji, joka esiintyy Leppijärvenkeitaan koko avoimella alueella.

Suokeltaperhonen (*Colias palaeno*)

Yksi yksilö havaittiin 23.6.2023 Leppijärvenkeitaan avoimelta osalta. Pääasiassa suolaji, joka esiintyy myös Leppijärvenkeitaalla. Esiintyy myös muunlaisissa elinympäristöissä.

Koivusavupussikas (*Proutia norvegica*)

Yksi toukkapussi löytyi 23.6.2023 Leppijärvenkeitaan avoimen osan itäpuoliskolta kiinnittyneenä saraikon yläosaan. Harvinainen laji, joka on levinnyt lähes koko Suomeen. Levinneisyyden painopiste on pohjoisessa Suomessa. Eteläiset populaation elävät pääosin rämeillä tai nevoilla. Pohjoisessa myös muissa elinympäristöissä.

Kommentteja suoventhokkaasta ja kirjoviiksikoista

Kaavoituksen ja maankäytön näkökulmasta kaksi merkittävintä Siikaisten lähialueilta tavattua soilla elävää lajia ovat suoventhokas (*Nola karelica*) ja kirjoviiksikoi (*Brachmia dimidiella*). Kumpaakaan lajia ei havaittu Leppijärvenkeitaalta.

Suoventhokkaasta on muutamia vanhoja havaintoja suhteellisen läheltä Leppijärvenkeidasta. Kirjoviiksikoin levinneisyys on kaksijakoinen. Karjalan populaatiot elävät kuivilla hiekkapohjaisilla avoimilla paikoilla, mutta Satakunnan kaikki havainnot ovat nevoilta hyvin suppealta alueelta Porin pohjoispuolelta. Molemmat lajit ovat parhaiten lennossa ilta-auringossa vähän ennen auringon laskua.

Suoventhokkaan paras lentoaika osuu parin viikon jaksolle kesäkuun 20. päivästä heinäkuun puolivälin tienoille. Kylmä alkukesä siirtää lennon alkamista myöhäisemmäksi. Hyvä indikaattorilaji lentoajankohdan arvioimiseen on rämeventhokas (*Nola aerugula*), jonka elinympäristö ja elintavat ovat hyvin samankaltaiset kuin suoventhokkaalla. Rämeventhokkaan lennon huippu osuu yleensä muutaman päivän myöhemmäksi kuin suoventhokkaan, mutta molemmat lajit ovat käytännössä lennossa samaan aikaan. Leppijärvenkeitaan selvityksessä

rämevenhokasta oli runsaasti (>30) lennossa jälkimmäisellä maastokäynnillä (15.7.). Tästä voi päätellä sen, että ajankohta suovenhokkaan lentoon oli oikea. Koska suovenhokasta ei havaittu voidaan suurella todennäköisyydellä sanoa, että laji ei esiinny Leppijärvenkeitaalla.

Viiksikirjokoin lentoaika on hyvin pitkä. Ensimmäisiä on havaittu jo kesäkuun puolivälin tienoilla ja myöhäisimmät havainnot ovat elokuun alussa. Lennon huippu ajoittuu heinäkuun puolivälin tienoille. Viiksikirjokoita on havaittu vain muutamilla paikoilla, mutta elinympäristössään se on monesti runsaslukuinen. Lajilla on kaksi toisistaan poikkeavaa värimuotoa, joista toinen on mustanruskea ja toinen vaaleankeltainen ruskealla kuvioinnilla. Etenkin vaaleat yksilöt on helppo havaita lennosta. Kirjoviiksikoi aloittaa lentonsa hiukan ennen auringon laskua ja lento jatkuu pimeään asti. Leppijärvenkeitaalta ei havaittu yhtään kirjoviiksikoita, vaikka säätila havainnointiin oli hyvä ja muuta pikkuperhoslajistoa oli runsaasti lennossa. Havaintojen perusteella voidaan suurella varmuudella todeta, että kirjoviiksikoi ei esiinny Leppijärvenkeitaalla.

Liite 3. Valokuvia selvitysalueelta

Kuvat 3.1. & 3.2. Leppijärvenkeitaan keskiosassa on avointa suota – osin saraikkoa ja osin mäntykanerva-tyyppisiä saarekkeitä, joiden välissä on saraikkoisempia laikkuja. (23.6.2023)

Kuvat 3.3. & 3.4. Suurin osa Leppijärvenkeitaan avoimesta osasta on kuivahkoa kanervaa ja matalaa mäntyä kasvavaa aluetta. Ojituksen vaikutuksesta suo metsittyy hiljalleen mäntyjen kasvaessa. (15.7.2023)

Kuva 3.5. Leppijärvenkeitaan ojitettu länsiosa kasvaa nuorta koivikkoa. (23.6.2023)

Kuva 3.6. Leppijärvenkeitaan eteläosa avoimen alueen eteläpuolella kasvaa tiheämpää männikköä. (15.7.2023)

Kuva 3.7. Leppijärvenkeitaan avoimelta alueelta on paikoin kuorittu pintamaa pois. (23.6.2023)

Kuva 3.8. Leppijärvenkeitaan reunoilla on syviä ja leveitä ojia, jotka kuivattavat suota merkittävästi. (15.7.2023)

Faunatica

Tuntosarvet aitoon luontoon

Kutojantie 6-8

02630 Espoo

<http://www.faunatica.fi/>